

Gorove László egy ismeretlen drámája.

Gorove László, a miniszter apja, a magyar nyelv és tudomány buzgó és bőkezű pártfogója, a magyar színpad iránt is különös érdeklődéssel viseltetett. Működése a magyar drámaírás ama kezdő korából való, mely irodalmilag oly kevés értéket alkotott, de mely kortörténeti szempontból éppen oly érdekes. Irányát főképpen a német hatás jellemzi: német darabokat fordítanak, dolgoznak át magyarra és utánoznak. A nemzeti lelkesedés és nagyotakarás igazán kiapasztthatatlan erővel buzog a gyöngye darabokból. Mennyi buzgóság és nemes törekvés adott szárnyat az írók szerény tehetségének! Gorove László darabjait ki is nyomatta.

Mint egészen fiatal ember három darabot írt. *Iedzid és Hába* (1806)¹ voltaképpen Weidman Pál egy darabjának fordítása, „magyar játszó színre alkalmaztatása,” mint a szerző írja előszavában. *Az érdemes kalmárban* már magyar társadalmi színművet próbál: a kalmárság védelmét, de — akár Kisfaludy Sándor a *Dárday-házban* — mégis kísüti a végén, hogy az „érdemes kalmár” is bárónak született. *A' jegyesek Carthágóban vagy A' nagy Scipio vitézi története* (1807) sajtószerű hosszú, történeti jegyzetekkel vegyített és prózai elbeszéléssel egybefűzött dialógba szedett história. Védelmére megjegyzi, hogy: „midőn ezt írom, tsak húszonenny esztendő vagyok.” Nincs semmi értékük ez ifjúkori munkáknak, ha külön kis emeljük *Az érdemes kalmár* kedves és színpadon is jól érvényesülő záró sorait, de említést érdemel, hogy Gorove drámai kísérleteit nem hagyta abba ifjúsága elmúltával. A Magyar Nemzeti Múzeumban Gorove Lászlónak egy eredeti kézírata van, mely részletes vázlatot ad egy dráma tervéről, a minek Epaminondas volna a hőse. A vázlat több tekintetben érdemli meg a közlést. Különösen jellemző és érdekes a „darabhoz való észrevételek.” Már nem a régi szerény Gorove beszél itt, a ki fiatalságát hozza föl egyedüli mentességül, hanem némi önérettel mutat reá, hogy példát ad ifjú és tapasztalatlan íróknak, hogy kell darabot írni. Mintha talán nem is ő maga akarta volna kidolgozni e vázlatot. Jellemzők az író dramaturgjai nézetei, műveltsége s a színházról és színpadról adott gyakorlati tanácsai. Szem-

¹ Ismertette Bayer József az „Egyetemes Phil. Közlöny” 1888. évfolyamában.

mel látható, hogy a vázlat kidolgozva se adott volna becses drámai művet. Epaminondas életéből csak a leuktrai csatát öleli föl előzményeivel és következményeivel együtt, a mi drámai földolgozásra meglehetősen alkalmatlan. A mi drámai érdek van a nagy thebai vezér életében: kora halála a harczmezőn azzal a tudattal, hogy életével együtt hazája hatalmának is vége, két hűséges fegyverhordozója s az egyik eleste nem fordul elő benne. A szerelem romantikus motívumát becsempészi ugyan, de e szerelem egyoldalú marad: Cyrene némán és viszonzatlanul szereti a vezért; így az egész szerelemnek nem sok érdeke van, de legalább a magányosan élő Epaminondast nem hozza ellentétbe a történelmi valósággal és önmagával. A jegyzetek és a pontos részletek mutatják különben, hogy mennyire hiven ragaszkodik Gorove a historiához.²

Epaminondas, egy eredeti vitézi s valóságos történeten épülő nézőjátéknak szolgálható kép-formálat (Skizze).

a.) A' darabhoz való észre vételek.

A' magyar eredeti daraboknak becsét ritkaságjuk emeli. Közönségessé lett a' sohajtság „bár több eredeti játékjaink vólnának!” s méltán, mert már tsak azért, hogy új, 's se idegen nyelven nem olvastatott, sem a' külföldi jádzó színekben nem láttatott valamely mutatvány inkább édesíti az embereket, a' kik az újságot is tsak új első formájában és nem másolásában kedvellik. Az öszve hasonlítás által majd minden tárgy veszt; de ha sok játék a fordítás által el se formátlanodna, a' néző szint tsak azért se tölti meg igazán, mert a ki azt valahól látta, vagy olvasta, vagy a könyv által adása, vagy az el beszéllés által közli pajtássával is, és azzal vágyódását le tsillapítja. Az eredeti darabokra legalább az első elő-adáskor szemfűlésségből is tsoportosabban todúlnak be a' nézők.

Próbáljuk meg az eredeti darabokat azzal meg sokasítani, hogy mutassuk meg a' fiatal szerzőknek az eredeti darabok készíthetésére szükséges módokat, és fogásokat. Talám némeljek azért nem bátorkodnak az eredeti magyar játéknak írásához fogni, mert nem elég forgottak abban, hogy lehetne a' historiai, vagy más tárgyat is az el jádzásra vagy keresni, vagy alkalmaztatni. A' dólgot talám meg kedvellenék, de hogy kellessen azt esztergázni és szeletelni, miképpen lehetne kezdeni, el osztani, öszve szövní, ki fejteni és be fejezni, nem tudják, ezt én e jelenvaló Epaminondas életének szakaszszából költsönözött vitézi történetben például akartam, 's útmutatásképpen ide iktatni.³

² A szöveg közlésében betű szerint ragaszkodtam az író helyesírásához, megtartva annak minden erdélyi (a megnyújtott mássalhangzókat), sőt örmény sajátosságait (az o helyett néhol a-t ír).

³ „Lehetett volna e' darab' tárgyának a' magyar történetekből valami Bajnokot választani“ azt mondhatná valaki; hanem a' hazai darabban már tsak hazaszeretéből is hamarabb részre hajlóvá változhat az író, el annyira, hogy nem tsak vitézzének jelesebb tetteit; hanem minden tsekélységet el-ragadtatásában kellenél inkább nagyíttya, és magasztalja, sőt ditsérje néha azt is, a' mit meg kellett volna feddni. Több eredeti magyar darabok idegen nyelvekre által fordítottak. Hát ha az idegenek között élesebb Bírakra találunk, mint magunk vagyunk önnön magunk iránt? Avagy

Mindeneknek előtte meg kell azt vallani, hogy a' valódi férfiaknak a' műtatványok azért nem tetszenek, mert egy rá mára vagynak a' Ketségető Romántzokkal húzva, az az: a' tanításra nem szorult tetszeskedést, és szerelmeteskedést fitogtatják, avagy még igazábban ki-téve: hogy több fiatal nézők oda édesíttessenek, mesterségesen ingerelnek a' fajtalanásra, és minthogy a' világnak jó tonussához tartozik a' tisztátalanságot különböző tetszetős formákba öltöztetni: tehát a' jádzó főképp' asszony szeméjkek azon vetélkedve törekednek, hogy bájoló viseletjek egyszersmind önnön hasznokat is eszközölje. Ez a' ki tétel méltó tekintetet érdemel, mert a' jádzó színnek az erkölts oskoláját kellene ábrázolni, a' mellybe azért kellene kinek kinek be-lépni, hogy épüljen, és nem azért, hogy meg romolva hadja oda azt. A' valódi szomoru szívképző darabok, a' miljen Shakespeareánnál *Leár király*, vagy Kotzebuenél a' *Szeretsen rabok* meg vetetnek, mert az ítélő tehetség a' hunyorgást okozó, és vér hevítő darabok által meg vesztegettetve lévén, ha ízlést rontó szeleburdik, vagy kiessen édesgető Leányok nem jelennek meg, vagy azok' nevei a' tzedulában előre nem olvastatnak, sokan be nem lépnek a' jádzó színbe.

Légyen tsak a' darab tisztaságos, melly maga előtt hordozza az erkölts' béllagját, bizonyára öz hazánk fiai előtt is fog kedvességet találni. A' magyar „dróton függő bábnak és bohodynak (?) nem termett“ ezt mondják közönségesen; de én azt tartom, hogy bajnoknak és egy méltóságos férfiúnak szeméjket betsülettel el jádzaná, a' nélkül, hogy magát neveltségessé tette volna. Nem minden nemzet kedvelli a' gyerekeskedést; de egy sints, a' ki a' nagy characternek ki-mutatását ne kedvellené.

Minden Játék szerző, nem pedig játék költő, mert annak más a' regulája (ha tsak magát az ítéltre ki-tenni és munkája betsét el-temetni nem akarja) a' Historiai dátumoktól, és az igazságtól el ne távozzon. A' mint a' régi Irók a' dólgot fel-jegyeyzték, úgy légyen az a' mutatványban is elő adva. A' historiai igazság ellenn vétett Metastasio, a' ki Themistoclest élni hadja Persiában, holott Tucididesen kívül minden Görög és Deák szerzők meg egyeznek abban, hogy a' bika vért, melly akkor áldoztatott fel, meg-itta és azonnal meg-halt. Atila óra vére foljásában fült-meg a' historiák szerint, és a' játék darabban mátkája által öletik-meg egy hegyes törrel.

Epáminondasba a' néző pontok, meljekre a' szerzőnek figyelmét fordítani kell: A' nemes bátorság, ékessen szóllás, Igazság, alázatosság, szegénység, meg vesztegethetetlenség, hazájához való hívség, és Thebe nagyulásának óhajtása. A' bajnoki szív ötet, 's vezér társait egyaránt jelesíti. Az íromány foljamatja alatt a' Tábornoknak nem tsak vitézségét, hanem belső Nagyságát, 's leg inkább ezt kell le-ábrázolni. A' fő tselekedet (melly körül

ne tudjon a' magyar olykor olykor saját Országának viszontagságain kívül a' ki dolgozásra méltó tárgyat találni? a' miben még az irigységnek reánk merészletet vi's-gálódó szemel se gántoskodhassanak? az Angol, Frantzia, Német többnyire az idegenek életeit viszi fel a' jádzó színbe. De a' mi több: Epáminondasnak nagy lelke, az elő forduló szeméjkeknek valódsága, az eseteknek méltósága nem tsak a' magyar chárakterrel meg egyez, hanem a' hajdani Görögök' szokásaikkal, pólgári alkotmányokkal minket meg-ismértetvén, azoknak függését, jó rendjét, hívségét, és rettenthetetlen vitézségét véllünk tsudálatja. Hozzá járúl, hogy a' fényes régi Görög öltözetek, és szertartások nagy dísz adnak a' jádzó színnek. De talám a' magyar ízlést a' jeles Görög esetek inkább finomíthatják, mint némelly be hatás nélkül való kopár történetek. — Avagy nem egy a' leg kedvesebb darabjaink közül a' Görög történetken épült Themistocles; jóllehet ez tsak Metástasio után tett fordítás? Avagy nem inkább tsudáljuk a' felséges tetteket az Idegenben, mint Hazánkfiában?

kell az egész játéknak forogni) *a hazának nyilvánosságos veszéljéből való nem csak hirtelen ki-szabadítása; hanem majd a legmagosabb tetőre lett fel-emeltetése egyszersmind, a' mit Epáminondásnak a' vitézi bátorsággal öszve kötött okossága, és hívsége eszközölt.* Tsupán ezt az egy dólgot kell a' többi környülállásoknak szinte olly heljes, mint kellemetes ki-fejtése által deríteni. A Thebanusok, és egyáltalában a' Boeotusok tüzes, és hív katonák, de míveletlen emberek — ezt is szükség a' szerzőnek észre venni.

Az indulatok ki-fejzésében arra kell ügyelni, hogy azok ki-fakadásának le-írása a' darabban elő forduló méltóságos szeméjket nevétségessé ne tegye, se meg ne alacsonyítsa — Másképpen törnek ki az indulatok a' közönséges életben, és másképpen kell azoknak (a' természetiség megtartása mellett is) le-festettetni: léptsőnként tudniillik, és egy kevés tsinosítással.⁴ Mert másképpen beszéll egy megharagúdott póljár az utszán, másképpen viseli magát egy fel hevült Hadi Vezér.

Epáminondás nemzete' boldogíthatásáért lankaszthatatlan állandósággal buzgólkodott, 's maga javát semmire se betsülle; de ő ezt a' nemes feltételét dobra nem ütötte. A' szerzőnek sem kell azt a' tzélt, melyre a' nézőket vezérelni akarja, minden soraiban mutogatni.⁵ Olvasunk fordított, látunk eredeti darabokat, meljeknek tsak nem minden jelenésében, és ki fejzésében ismététezik a' hazához, és hazái szabadsághoz való szeretet, sőt ugy látszik, mintha az egész játék tsak arra volna készítvé, hogy a' haza, és szabadságok iránt való buzgólkodást mintegy erőltessék, egész a' nevétségig predikálja — Valamint a' magát dítserő ember útálatos, szint-úgy a' maga béllagját minden beszélgetésekben mútogató darab (bár melly szép legyen a' tzél; de srofolva tartatik fen) egészszen kedves nem lehet — A' beteg se veszi be az orvosságot, ha az nékie maga valóságában nyújtatik; de légyenek tsak a' pilulák meg aranyozva; légyenek a' tseppek nádmézre tsepegtetve, orvosság marad ugyan akkor is, de el nyelettetik.

Az ilyen szerű óságból merített darabokban az írásmódnak, vagy stilusnak nyomósnak, és a' régiak szóllása módjához alkalmaztatva kell lenni. Nem lehet itt helje semmi újmódi ki-fejzéseknek, magyar közmondásoknak vagy a' törvénykezésben foljó írásformának — A' régi Görög történetekről, és szertartásokról írt könyvek az akkori üdöbéli izlésnek ki-nyomozása, a' képzelődő tehetségnek segedelme, más hasonló régi darabokban olvasott beszédmódnak követése az ó világ írás módjának el-találását több féleképpen könnyíthetik.

A jelenések sorát és beszélgetések tárgyát, noha egészszen a' historiából legyenek merítve, nem ugy akarom meg alapítani, hogy azokba valaki jóvá látása szerént, hozzá adás, ki-hagyás, vagy módosítás által semmit se változtathatna. Ezeket a' jelenéseket tsak próbaképpen, és a'

⁴ Javaslom az ezen darab ki-dólgozására magát reá szánó szerzőnek, hogy minden indulatot, változásokat, a' jádzónak maga alkalmaztatását, a' díszesítések', és rendtartások' le-írását szóval minden kitsínységet rekeszekben ki-tegyen, és a' Theátromi igazgatásra semmit se bizzon, mert nem tsak, hogy az igazgatás a' szerzőnek gondolatjait olly elevenen nem tudhatja, vagy azoknak kipótlására reá sem ér; de megtörténhet, hogy oljan Jádzó társaság is mutathatja darabját, mellynek vagy alkalmasos vagy éppen semmi igazgatója nintsen.

⁵ Minthogy ezek az észre vételek még Drammaturgiát nem tesznek, a' ki dólgozót Engel Mimikjához, és Lessing Drammaturgiához igazítom, a' hól még több szabásokat, és jegyzéseket olvashat, és a' játék készítésében használhat.

fiatalabbak kedvéért árnyékoltam.⁶ Örvideni fognék, ha valaki ezen kép formálatnak (Skizzének) első vonásait még inkább tökéletesítené.

Itt b.) alatt „A' darabot érdeklő történet“ címmel a történelem ide vonatkozó része van ismertetve. Aztán következik magának a drámának vázlata.

c.) A' darab' fel-osztásának ábrázolása.

Az elő forduló szeméjlek ezek: *Cleombrotus*, Spártának királja — *Denion*, Spártai Vezér, *Sphodriás*, Al-vezér — *Cleonymus*, ennek fia egy lovas osztálynak kapitánya — *Phenei Iázon*, Thessáliának Fejedelme — *Meneclides*, a' Thebai Pólgárság' Feje — *Cyrene*, Ennek Leánya — *Polymnis*, egy Thebai köz rendű pólgár. *Aristomache*, ennek hitves társa. *Epáminondas*, ezeknek fia, a' Beotiai hadak Fő Vezére. *Pelopidás*, ennek jó barátja, és második Vezér. *Gorgias*, harmadik Vezér a' Thebai Táborban — *Theocritus*, egy Thebai Jövendőlk. *Mycethus*, Epáminondasnak fegyver-hordozója. *Asopicus*, második fegyver-hordozója. *Bársiná*, Pelopidasnak felesége — Egy Thebai Herold, egy Spártai Herold. Egy vak rab. Két Thebai Követek, a Thebai nép — Thebai sereg, a' Spártai szövetséges seregek, Őrzők. Kürtölők és a Thessaliali Katonáság.⁷

Epáminondas 5 fel-vonásokra osztattathatik.

Az első fel-vonás eleinte Meneclidesnek pompás szobáját mutatja Theba várossában.

Első Jelenés.

Meneclides, Mycethus. — A' Spártából Vezérje Parantsolatja szerint előre Thebába jött Mycethus Meneclides' kívánságára a' Thebai küldöttségnek sikeretlenségét, és a' Boeotiusok nevének a' békeséges alkudozá-

⁶ A' ki Epáminondást egészen ki akarná dolgozni, javallom, hogy nagyobb világosodás' kedvéért nem tsak Xenophont, Plutarchust (de genio Socratis et in Apophtegmatís), Pausániást, Diodorus Siculust libro 15° (Ezekből dolgozott Meiszner is); hanem Oliánust libro IV° et V^o. Herodotust, Justinust, Valerius Maximust, Athenaeust, Lambrinust, és a' többi régi Történet írókat vegye elő. Az újjabbak között Seran de la Tour Histoire d'Epáminondas, Frantzia Író, kinek munkája 13 esztendő alatt háromszor nyomtattatott ki és Gedoyn Memoire de l'Academie des Inscriptions T. XVI. és Folard olvastathatnának. A' leg újjabb ki-adásokhoz tartozik Lebens und Thatengeschichte zweyer Thebaner des Epáminondas, und des Pelopidas v. Johan Daniel Fevaag 1800. — Mindezek mellett, ha a' hazai írók bizodalmlára számot tartani mérészek, igen nagy köszönettel fogadnám. ha N. Trattner Pesti Könyvnyomtató Úr által a' Szerző darabját (minekelőtte mutatattna) vélem közleni nem általáná — Meg történhetne, hogy ha ezen első vonásoknak jó kedvel lett elfogadását, és sikerét tapasztalnám Epáminondas II-ik részének kép formálatját is minél előbb (kivált, ha a' darab elő-adása kedvességét nyerne) az olvasó, és dolgozni szerető közönség elébe terjeszteném, mert a' haza óltárára soha se rakhatunk elegendő áldozatokat, és meg szünni áldozni annyit térszen, mint meg szünni hazafinak lenni.

⁷ Ha a' magyar jádzó színekben nem olly kitsiny számmal lennének a' szeméjlek, be-lehetett volna a' darabba hozni mind Epáminondasnak testvér öttset *Káphisziást* (a' kiról Plutarchus (de genio Socratis) emlékezik), mind az Epáminondas mellé adott hat igazgatókat, vagy Boeotarchákat, a' kik a' Leuctrai Táborban jelen voltak, és a' Fő Vezérrel hadi Tanátsot tartottak, a' kik a' darabnak díszét emelnék. Nevei (Pausanias Görög Író szerint) ézek: Málgis, Xenocrates, Dámoclidás, Dámophilus, Simángelus és Branchillydes. Nehezen tudta őket Epáminondas (noha Pelopidas is azt akarná) a' tsatának meg-határozására hajtani, főképpen míg az utolsó, a' ki a' Cytharoni szoros utakat (Cleombrotust arra várván) őrizte, későtskén a' Tanátsba nem érkeze, és Epáminondas részére álván a' szavak többsége által a' dolgát el nem dönté, addig 3 a' Boeotarchák közül ellenzették, hármán pedig Epáminondással kívánták az ütközetet. Pelopidas ekkor nem volt Beotárcha.

sokból lett ki-törlését elő-adván, még azon fogásos kérdésekkel is kísér-
tetik, ha el-vette Epáminondas a' (Diomedon) Persiai követőtől; későbbet
pedig a' Jázon biztosságát nyújtott ajándékokat? Melly próbáltatásáért, noha
fel ingerelődve; de Ura' meg vesztegethetetlenségének meg-bizonyítására
meg-valja, hogy sem a' Persiából küldött 3000 darab Dáriusi arany pén-
zeket, sem a' Jázontól ajánlatott 2000 darab aranyokat a' szegénységnek
kedvellője Epáminondas el-nem fogadta.

2-ik Jelenés. Meneclides, későbbre Cyrene. — Meneclides Epámi-
nondas követségének bal ki-menetelén azért örül, mert égvén a' boszszútól
majd módja lenne ötet a' nép előtt meg-feketíteni, és midőn Leánnya indu-
latoskodásának okát tudakolná.

3-ik Jelenés. — Be-lép az öreg Polymnis, és kéri Meneclidest, hogy
ősz fejét meg-szánván, fiának üldözésétől szűnjön meg, egyébbaránt is,
midőn az Előljárók meg hasonlanak, a' közönség szenved. De a Fő polgár
meg-vallja, hogy Epaminondást (a' ki véle egy értelemben soha sintsen)
gőgéért, és a háborúra való tzelozásokért utálja. — Ő tudja leg jobban,
mit kíván a tisztye — Végre Polymnisra is meg vetőleg tekintvén azon
szín alatt, hogy foglalatosságai ötet a' gondviselése alatt lévő Hercules'
templomába híjják, el-távozik.

4-ik Jelenés. — Cyrene mind az atya keménységét mentegetvén,
mind az öreget vigasztalván, sőt hogy fiáért lángholna, ki-nyilatkoztatván,
Polymnistól igen meg kedveltetik, a' ki, hogy lehessen illy dúrva atyának
olly szelid magzatja, által nem értheti, 's el tőkelli magában, hogy ezen
Szűzet a' fiának házas társul meg szerezze, ez által a' házasság által egy-
szersmind Meneclidest nem tsak meg engesztelje, hanem házának örökös
baráttává is tege.

5-ik Jelenés. (Polymnisnek szegény háza) — Pelopidas Aristomaché-
nak jelenti, hogy a' közelítő Epáminondasnak Gorgiás már eleibe ment.
Az öreg anyának fia' meg érkezésén való fel-vidulása le-írhatatlan, melly
örömből

6-ik Jelenés. A' be-lépő Polymnis is rész vészen, tsak hogy Mene-
clidesnek háza ellenn viseltető gyűlölsége mindnyájokat meg szomorítja,
melyet Cyrene Leányával köttendő házasságnak jó következésével igyekszik
az öreg enyhíteni, melly gondolatja Pelopidas által is helyben hagyattatik.

7-ik Jelenés. — Epáminondas Gorgiástól kísértetve be jön, és rövid
köszöntések után szüleit, hogy követsége sikeretlenségén ne gyötrődne-
nek, hathatósan bátorítja. — Pelopidástól kérdezi, hogy a' Mycethustól
küldött utasítások szerént, a' seregek őszve gyűjtésére tétett-é lépéseket?
Pelopidas tudtára adja, hogy nem tsak Theba körül néhány ezren a' Boeo-
tarcháknak, kik barátjai jóvá hagyásokból őszve csoportosodtak; hanem a'
Beotiai városok is segedelmeznek — Jázonhoz is küldetett izenet; de még
válasz nem érkezett Thessaliából — Gorgiás kérdezi: de ki leszen ezen
seregeknek Fő Tábornoka?

8-ik Jelenés. — Mycethus Jelenti, hogy az őszve sereglett nép a'
követeket látni, és követségekről hallani akar. Ezen jelenésre mindnyájon
oda indúlnak.

Második Fel-vonás. Diszes tornázt egy köz épületben. — Első Je-
lenés. Thebának lakossai állva, a' nép' Előljárói ülve, kik között látszik
Meneclides, Pelopidas, Gorgias. Jelen van Polymnis is. Epáminondas, és
a' két Követek be-lépnek. — Ezen jelenésben a' történetben le-irt sor szerént

fontos rövidséggel Követségéről a' népet tudósítván Epáminondas, a' pólárság tsüggedezni kezd, ezt a' tsüggedezést Meneclides azzal, hogy majdan tsata piattzává teendi Epáminondas, Boeotiát, táplálja — Epáminondasnak a' háborút javalló feleletjei igen nyomossak, meljeket Pelopidas és Gorgiás is támogattak — Epáminondas Theba Igazgatójának, és a' seregek Vezérének választatik, és az egész háborúnak kormánya reá bizattatik felkiáltások által.

2-ik Jelenés. Mycethus be-szalad jelenteni, hogy egy sietve jött híromdónak tudósítása szerént Cleombrótus Creusist a' révpartokkal és a' Thebai hajókkal el foglalta, és sebes lépésekkel Zeuctrához közelít — Titkos morgás a' nép között, Epáminondas egész bátorsággal fel-szóllal, és a' félelmet azon ígérétyével, hogy Thebának nem tsak szabadítására, hanem ditsőítésére mindent el fogna követni, el-oszlattya. — A' gyűlés sebességgel széljel bomlik.

3-ik Jelenés. Polymnis szobája. — Aristomache azt mondván, hogy fiát Meneclidesnek (a' ki a' nép szivét birja) intselkedéseitől félti, Bársinától azzal bátorittatik, hogy az ő férje Epáminondasnak el-válthatatlan baráttya lévén, és különös érdemeiért a' népnek kedvében méljebben állván nem engedí, hogy az irigy Meneclides rajta győzedelmet vegyen.

4-ik Jelenés a' Thebai Vezérek, Polymnis, Mycethus, az előbbiek. Polymnis az Asszonyoknak fia' fel-magasztaltatását az öröm miatt csak darabolva adhatja elő — Epáminondas az üdőt drágának mondja lenni, mert az ellenség Theba felé nyomúl — Az asszonyok kéri őket, hogy mivel Theba ugy-is ostrom alá fogna jönni, az asszonyokat és gyermekeket küldje Athenásba,⁸ hogy se a' betses eleséget a' várba ne emészszék, sem a' vár oltalmazhatásában a' férfiaknak akadályúl ne legyenek. — Epáminondas mindnyájok' bámulására a' Cleombrotussal való szembe szállást, nem pedig a' Thebába való be zárkozást határozta, noha kitsiny volna a' sereg. Azért az asszonyokat oda haza marasztalta. Pelopidást azonnal Gorgiással, és Mycethussal el küldi a' seregek meg indítására. Külömben meg történhetne, hogy a' merre nyomúlnának a' Lacedemonbeliek, a' Boeotiai városok hozzájuk áljanak — A' mi seregek ezután össze gyűlének, azokat Gorgiás utának vezethetné.

5-ik Jelenés. Epáminondas amazoknak el-menetele után szüleitől meg áldottatva, és az Istenek igazságába bizakodva érzékenyen el-butszik, és a' be jövő Asopicus kezéből fegyvereit által vévén el indúla.

6-ik Jelenés. (A' Thebai bástyákon kívül való térség, hátúl látszik a' városnak része, és az a' kapu, meljen kí-fognak a katonák takarodni, jobbról egy temető, balrul néhány élő fák) — Asszonyok, férfiak nagy számmal todúlnak ószve a' Thebai seregnek látására, kik között volt Meneclides a' Jádzó szín' elein Cyrene Leánnját félig erőszakkal el-akarván e helyről vonni; de Cyrene a' népnek, és tulajdon szivének Bálványját (noha attyától ellenségének nevezetne) díszes ki menetelében látni akarván, heljéből meg nem mozdul.

7-ik Jelenés. Eggy tzimes hirdető (Herold) valami szökevény vak

⁸ Athena ugyan nem szivelhetvén Theba fel-emelkedését, attól mint új vetélkedő társától már akkor el-pártolni készült, és Thebának követjeit illendően nem is fogadta; de még-is bizodalommal várta azt Theba, hogy az Asszonyoknak, és gyermekeknek a' menedék heljet nem tagadja. (Pausanias libro IX. 30.)

rabot a' városba be-kergetvén tolakodik véle a' sokaság között ezen kiáltással: „Nem kell Thebából ki vinni, nem kell meg öletni; hanem vissza kísérni, és meg tartani.“⁹ Éppen ekkor lépett ki a' kapun a' katonaság. A' nép a' szavakat ismételvén, főképpen Meneclidesnek fejtegetése után, 's azt rossz jelnek vévén, és az értelmét a' menő seregbe alkalmaztatván, zsi-bongani kezdett. A' köz nyughatatlanságnak látására Epáminondas a' jádzó szín közepében meg-áll, és a' néphez fordulván vidám tekintettel azt mondá: „A' hazáért való viaskodás a' leg jobb elő jel“ és minden háborodás nélkül tovább indul. — Ekkor Asopicus kezéből a' szél a' táblát (melly zászló gyanánt Epáminondas előtt vitetett) kiragadta, és azt a' temetőbe vitte, mellyben az Ágesiláus alatt itt ez előtt el-esett Spártánusok' tetemei nyugodtak. Ezt a' nép megént rosszra magyarázván, és azon Epáminondas Asopicust is meg ijedni látván, azt feleli: Ez tsak a' Spártánusoknak jelent rosszat, az ő sírjaik meg-fognak halottakkal telni. Óh atyám, fel szállal Cyrene, melly bajnokhoz illő feleleteket ada a' bátor Vezér. A' Tábornoknak rettenthetetlensége, és tsendessége új lelket öntött a' bámoszkodókba. Epáminondas, Asopicus és az eddig ott által ment seregek el-tűnnek.

8-ik Jelenés. Bársina könyveze kíséri Pelopidást, és meg ölvén őtet, hogy magának meg tartásáról gondolkodna, szívére köti. Ezt kedvesem, visszonoza Pelodlás, tsak a' köz embernek kell mondani, a' Vezéreknek pedig azt ajánljad, hogy a' többiek' meg tartásáról gondoskodjanak, ezzel a' felesége karjai között ki törvén magát a' dandárokkal (útól járó sereggel) el tűnik.¹⁰

Harmadik Fel-vonás. — (A' Lacedemonbélieknek Tábor-helje. Hátul távúlról Leuctra várossa, jobbról térség, balrul kis dombok láttszanak. Imitt amott sátorok vagynak fel-álítva.) Őr-állók mutatják magokat.

1-ső Jelenés. — Cleombrotus, Denion, Sphodrias, több hadi tiszték. — Cleombrotus édesdeden neveti azt, hogy a' Thebaiak Phocis felől várván őtet az oda való szorosságokat most is őrzik; ő pedig a' Thisbei hegyeken sokkal bátorságosabban, 's minden ellentállás nélkül, még a' hajókat is Creuzisnél el-foglalván Leuctra alatt termett. Majd meg látjuk, ugy mond Denion, hogy nem vagy é barátja Thebának, mint némelly vitézek egy más között sugdossák; de annyival is inkább várjuk bátorságodnak tanúbizonyosságát, hogy ha most is el mellőznéd a' tsatát, a' Spártai Bírák színe előtt nagy feleletnek terhe alá vetnéd magadat, kik téged, ha nem félénknek, de lassu, 's hideg vérű Vezérnek tartanak. — Kétszer törtek már foganat nélkül a' Lacedemonbéliék Beotiába, viszanozá a' kiráj, meg bizonyítom, hogy a' mit Ágesilaus kiráj¹¹ társom végbe nem tudott vinni, én ma

⁹ A' kegyes Thebánusok a' szökevény, de magokat önként a' Heroldnak által adó szolgálakat nem szókták volt meg ölni, mint a' Rómaiak, azért midőn az illy szolgát a' gazdájához kísérik, az elő adott szavakat szokta volt a' Herold kiáltani. (Jac. Palm.)

¹⁰ A 6-ik, 7-ik, és 8-ik Jelenések nem tsak az elé adást szépitvén, hanem historiai datumokon is épülvén (lásd Diodor. Sic. XV. 52. és Frontin 1. 12 §. 5.) noha a' fel vonást hosszabítják, még sem tartottam szabadnak ki hagyni.

¹¹ Lacedemonnak mindenkor két királyai voltak; de inkább nevét, mint hatalmát viselték a' királyoknak, ssak hogy a' hadakozáskor ők vezérkedtek, mert a' Lacedemoniai leg felsőbb hatalommal fel-ruházott Bírákat *Ephorusoknak* hívták, a' kik eleibe lehetett a' bírájoktól kinek kinek ügyét vinni. — Atenásba is többen voltak az illy fő rangú Bírák, kiket a' királyoknak ki üzések után állítottak ott fel, és *Archonteseknek* neveznek — *Plátó* (lib. 3° de legibus) azt írja, hogy az *Ephorusok* nagy hatalma mintegy zabolája a' királyoknak. — Ezeknek hasonlatosságára állítottak azután Romában a' népnek szószóllói (vagy Tribuni plebis). Az Ephorusoknak hívatla mint Romában a Consuloké tsak esztendeig tartott.

tökéletességre viszem és semmivé teszem azt a népet, mely el-felejtvén, hogy adó fizetőnk volt, most adó szedőjét megveti' és a' száraz földön való elsőséget magának akarja tulajdonítani. — Még a' hadi erőnek Nagyságát, szövetséges társainak büzgőségát, a fenyítéknek, és hadi mesterségnek jó karban létét, és az ellenségnek készületlenségét említi Sphodrias, sőt azt is hozzá tevé, hogy Theba semmi módon vélek nem mérekezhetik.

2-ik Jelenés. Kleonymus jelenti, hogy a Thebai Katonaság Epáminondas vezérlése alatt már a Leuctrai bértzeken le-ereszkedett — Cleombrotus erre; főképpen pedig Epáminondas nevének említésére meg hökken, de csak hamar rendelést téshen, hogy Denion az ellenségnek fekvését ki kémlelje; maga pedig a' több Vezérekkel el-méne az ütközetre való rendeléseket meg tenni.

3-ik Jelenés. (A' Thebai Tábornak helje, meljet hátul több bértzek, és erdők fedeznek, elől sík mező.) — Epáminondas a' sátorába jövő Theocritusnak tudtára adja, hogy ő ugyan még a' Thebai kapuban igyekezett a katonáknak ama két rosz jelekből eredett aggodalmokat, kába képzelődéseiket, és ijeszítő bal ítéletjeket el-oszlatni; de minthogy még sem tapasztalja őket azon érzésbe, és lelkesítettésben lenni, hogy bátran az ellenség' eleibe állíthassa, a' bölts Theocritust, a' ki a' seregnek bizodalmit bírja, kéri valamely módnak fel találására, mely a' tábort nem csak megnyugasztalja, hanem régi vitézi bátorságokat is vissza szerezze. Theocritus, hogy mindent a' tzelnek el-érésére el-fogna követni, meg igéri.

4-ik Jelenés. Pelopidas egygy kevés meg-zavarodással el-beszéllé, hogy álmában a' Leuctrai Leányok¹² sírjokból fel-kelvén nékie a' múlt éjjel meg-jelentek, és Spárta ellenn irtóztató szitkokat szórtak, Gelásus pedig a' meg öletetteknek attyok eleibe álván meg hagyá: hogy ha ellenségeken diadalmaskodni akarnának, a' Spártai Követek által gyalázatossan meg gyilkolt Leánnyai árnyékainak egy veres szűz áldoztatna fel — Epáminondas az álmon meg ütközik, és nem véli, hogy az ártatlanul ki-ontandó ember vérben az Isteneknek kedvek telhetne. Még az álomnak magyarázásán haszontalanul törné Theocritus a fejét.

5-ik Jelenés — Be-érkezik Mycethus hírül hozván, hogy egy szelid, deliás piros pej kantza tsikó valamely Istállóból ki-szabadúlván a' Tabor közepette meg állott és a' szent seregbéli katonáktól meg fogattatott — Imhól a' veres Leány meg fejtése, fel-szóllala Theocritus, ezt haladék nélkül másra nem várván áldoztasd fel Pelopidas — Az Istenek magok kergetvén ezt kezedbe egyebet bizonyára nem értettek — Pelopidas a' javallatot helyben hagyván a' Csikónak az erdő szélén tüstént leendő fel áldoztatása el-rendeltetik, melyre hogy hozzá készülhessen Theocritus el mégyen.

8-ik Jelenés — Gorgiás a' hátra maradott Thebanusokkal, és még magához kaptolt Boeotusokkal azzal a' hírrel érkezik-meg, hogy Epáminondas ki-indulása után a' Hercules' Templomából a' fegyverek el-tűntek, a' nép úgy hiszi, hogy azokkal magok az Istenek fegyverkeztek-fel Theba ügye mellett. Hogy ezt a' táborba azonnal hírré tegye', Mycethusnak meg parantsolja a' Fő-Vezér. — Ezekután a tsata iránt némely rendeléseket téshen Epáminondas, a Szent Sereg vezérlését Pelopidasra bizván. Gor-

¹² A Leuctránál Theba felé által menő Spártai Követeknek, kik Skedazus pól-gárnak Híppia és Molpia Leánnyait gyalázatossan meg ölték valaha, Páusanias szerént ezek a' nevei: Páráthenidás, Phrudarchidás, és Párthenius.

giásnak jobb szárnyát kormányra alá adja, de úgy hogy az ellenség' ereje előtt hátrálván az egyenes lineát kajátszá (kajszává) változtassa. Maga a' népe' leg nagyobb erejével a' bal szárnyán leendene, a' lovasság a' közepére állíttatna-ki. A' szükséges intések után az áldozásra el-si-etnek.

7-ik Jelenés. (Az áldozó hely a' erdő szélén egy hegyetskén a' Csikó meg-van ölve, a' fa rakások a' Leuctrai Leányoknak sírjai mellett égnék) Theocritus az áldozat körül foglalatoskodik. — Epáminondas a' Seregeknek Szabadságot hirdete az el-menetelre, ha szabad akarattokból nem akarnak szolgálni, mert ő erőltetett katonákat nem akar az ütközetre vezetni. (Igen kevesen használták ezt a' ki hirdetést.) Örvend, hogy olly kitsiny a' gyávák száma, kiknek el-menetelek után szokott ékes szóllásával az álhatatosságra intette katonáit, azt tévén hozzá, hogy a' Lacedemonbelieknek tsak hírek és hatalmok öregbítéséért, leg inkább pedig boszszú kívánásból fognak hartzolni; magoknak pedig szabadságokért, és meg tartásokért kell viaskodni. — Ha ez a' tsata el-veszne, az ellenség néhány órák alatt Theba kapui előtt állana, és a' hozzájuk tartozandókat az eleség nem léte miatt éhel halásra juttasztaná. — Azzal, hogy az ő nevek a' Béke kötésből ki töröltetett, meg van Beotia gyalázva, hogy ezt a' gyalázatot most le mossák, katonáit meg esküdtette. Az alatt az áldozat végére sietett, és a' kürtölők lassu komor hangokat adtak.

8-ik Jelenés. Asopicus és Mycethus el hozván Epáminondasnak fegyverit, sietve jelentik, hogy az ellenség Táborában mozdulatokat vettek észre — Erre tüstént minden Vezér, és a több hadi tisztek is fegyvert ragadnak, és el mennek.

9-ik Jelenés. — (Tér, mező, távúlról Leuctra várossa látszik) Katona csoportok verekedve mennek keresztül a' Theátrumon — Epáminondas Asopicustól Gorgiásnak meg izeni, hogy a' jobb szárnyon a' hátra vonulást kezdje el — Pelopidás a' szent sereggel Denion, a' Szövetséges Phocisiakkal, és Heracleabeliekkal tsatázva által mennek. Pelopidás győz. Cleombrotus, Cleonymustól, és Sphodriástól óltalmazva és a' Thebánosoktól üzettenve meg-jelenik. — Mycethus Cleonymus ellen hartzol, a' ki kétszer el-esvén, és megént talpra álván, végre őszve rogyik Mycethus tsapásai alatt és meg-hal. Sphodriás a' kirájtól el szakasztatik, és tsatázva a' Theátrum-ból ki-szoríttatik — Epáminondas Testőrzői a' Cleombrotus tsapatjával hartzolnak, a kiráj többszöri megsebesedése után el-esik. Erre a' Lacedemonbeliek között, hogy a' kiráj meg ölettetett, láрма támad; de a' testét viaskodva mégis meg-tartják — Theba győzött, a' Lacedemoniai Vezérek-ből el-hullottak sokan, kiáltá a' vissza tért Pelopidás — A' lovasság úzze az ellenséget (felele a' Fő Vezér.) A' katonák el szélledtek. A' holtak testei ott hagyattatnak.

Negyedik Fel-vonás. (A' Thebánosoknak Tábor heljek.) Epáminondas, és Pelopidás nézik, minő szorgalommal foglalatoskodnak a' katonák egy győzedelmi emlék jelnek fel-állításában, mellyre nyert fegyvereket, és koszorúkat aggatnak. Epáminondas azt mondja Pelopidásnak, hogy az el-esett Cleombrotus Tábora helyheztesésével már nagy hibát követett-el — Leuctra tájja nem az a' hely, a' hól valaki sokat mérészelhetne; de katonasága is el vólt azon elő ítélettel telve, melly szerint egykor Leuctránál el-kelle Spártának érdemlett büntetését az Istenektől venni, a' mit bizonyos jóvendölés után régen beszélnek a' babonás Lacedemonban. Pelopidás az egész győzedelmet a' Tábornok okosságának; különösen az eddig nem

ismért kajánts linea formálásának, melljel a' jobb szárny engedett, hogy a' bal szárny az ellenséget bekeríthesse,¹³ tulajdonította.

2-ik Jelenés — (A' Thebai katonák az emlék-jeltől el-távozván) Gorgiás érkezik, s el-beszéllé, hogy a' rabok, és szökevények bizonyítása szerént a' királjal a' Vezéreknek-is nagyobb része el-hullott. A' Lacedemonbélieknek leg első meg győztetések-is vérengző, mert 4000 embert hagytak a' tsata piatzon, a Boeotusok 400 többet nem vesztek.

3-ik Jelenés Ásopicus egy Spártai Heroldot be-vezet, a' ki a' Lacedemoniai sereg nevében Epáminondást mint a' tsata mezőnek úrát a' holt testeknek ki-adására kéri, és magokat meg győztetve lenni meg valván, fegyver szünetért-is esedezik. — A' Fő-Vezér tsak olly fel-tétel mellett engedi a' holt testeket el-hordattatni, hogy minden szövetséges város a' maga halotjait ki-válassza; Spárta pedig a' maga ivadékjait különösen vigye-el, hogy ő tudhassa, valjon tsupa Spártaiak hányan estek el? — Pelopidás a' Polemárchoknak, vagy még meg maradt hadi Vezéreknek azt izeni, hogy sem Áthéna, sem Messéna, sem a' Per'sák ellenn soha ennyit nem vesztvén, mint most, ideje, hogy az alázatosság erköltséhez, mellytől eddig idegenek vóltak, hozzá szokjanak, és tanulják meg azt, hogy az ellenség erejét nem kell meg vetni, és a' Thebaiaknak ügyetlenségeket nem kell ki gunyolni, a' kik példájokkal meg-mutatták Görög országnak, hogy keljen Spártának jármát le-rázni. — Erre Epáminondás Ásopicust a' Heroldnak olly meg hagyással adá társúl, hogy nevében a' Spártaiaknak szövetségeseit, nevezetesen pedig a' Peloponesusból valókat a' haza menetelre intse, mert a' fegyver szűnésnek helyly nem adatván a' nyakas Lacedemoniaikat tsak magokat akarja meg büntetni — A' Herold Ásopicussal el-mennek.

4-ik Jelenés. Gorgiás továbbá említi, hogy Cleombrotus el-este utánn egy lovast ló halálában a' jó hírrel Thebába küldött — Midőn a' Lacedemonbélieknek mi módon lehető új meg támadásáról tanakodnának a' bajnokok, és Epáminondás újra mindent, főképpen a' sántzolásoknak könnyebben lehető el foglalására nézve okosan el-rendelne.

3-ik Jelenés. — A' Pherei Jázont számos kísézőkkel be-vezeti Mycethus. — A' Fejedelemnek, és 1500 főből álló gyalog, és 500 lovag kísézőinek meg érkezésén a' Vezérek örvendenek — Epáminondás abbéli szándékát, hogy a' Lacedemoniai Tábor maradványát őszve vetett vállal támadják meg, olly hozzá adással közli a' jövevényvel, hogy Jáson hátúlról, Epáminondás pedig előlről ütven reájok, az ellenség eggyyszerre el-töröltessen, hogy így Lacedemon nagyobb sebet kapjon most, mint kapott Áthéna ez előtt Agospotámossnál Lyzándertől; de le nem írhatni, hogy el-bámultak mindnyájon; midőn Jázon, a' nyert győzelemnek meg ditsérése utánn, az újabb tsatának próbálását veszedelmes vak merőségnek állította; a' nyeresség ez által nagyobbadhatna; (útánna veti a' szövetséges Fejedelem) de minden eggyyszerre el-is veszhetne — A' szükségétől erősítetvén szeresztetett meg a' győzelem, a' kétségbe eséstől kényszerítetvén, és mindent el veszni látván, vissza verhetnék most a' Lacedemonbéliék meg győzőjüket, magoknak az Isteneknek kedvek telik néha abban, a'

¹³ Második Friedrik éppen ilyen sor, tsinálás, 's hartz formálás által nyerte meg Leuthennél az ütközetet, a' mint ezt Archenholtz Ur (Geschichte des siebenbürgischen Kriges, Seite 170) le-írta. Lásd erről az Epáminondás hadi lineájának meg görbésítéséről Diodorus Siculusnak 15-ik könyvét, és 55-ik pontját.

kitsinyeket meg nagyobbítani; de a' nagyokat-is meg kitsinyíteni — A' Thessáliusnak két színűségét leg ottan által nézte. Epaminondás; de tartván attól, hogy ha meg sértettetne, az ellenséghez állana, vagy más képpen-is árulást kohlhatna. annyival inkább nem tartotta tanácsosnak az ő álnok-ságát nyilvánossá tenni, mert Archidámus-is Spártából új seregekkel köze-líteni gondolta,¹⁴ sőt inkább reá állott arra, hogy Jáson a' Spártai Táborba menvén közben járása által egyességet eszközüljön a' két ellenség között.

6-ik Jelenés. Pelopidás azt tartja, hogy ez az ember a' győzelmet, és nagyulást töllek irigylí, és csak színből szövöttek vélek — Gorgiás azt az észre vételt teszi, hogy fél a' Thessalus, hogy ha Lacedemon egész-szen össze tiportatik, Theba valaha az ő szomszéd-ságos tartományait magáévá annál könnyebben tehetné, mivel ő a' népeit csak a' kegyetlenség által tartja korlátba — Epaminondás erre azt felelé, hogy a' hatalmas Thebát más vidékek se fogják szeretni szomszédjoknak ezentúl.

7-ik Jelenés. Asopicus jelenti, hogy a' frigyos Arkádiaiak, Phocisiak, Phliasiusok, Heracleabéliek készülnek Epaminondás kívánsága szerént oda hagyni Boeotiát. Erre Epaminondás meg hadja Gorgiásnak, hogy a' hadi foglyokat, és nyert fegyvereket, 's lovakat indítsa meg jó őrizet alatt Thebába.

8-ik Jelenés. Jáson vissza jövé a' Vezéreknek tudokra adja, hogy a' fegyver szünetet olly móddal közölte-ki, hogy rövid időre a Sereg Boeotiából ki költözzen, Thebának Creusist, és a' hajókat vissza adja, sőt Tsebának fel állított győzedelmi jeleit tiszteletben tartsa, és méltán emeltetteknek hirdesse. — Siessünk (ezzel rekeszti szavait) most már Thebába öröm innepeket szentelni.

Ötödik Fel-vonás. (Polymnisnek háza Thebában.) — Epaminondás, Gorgiás, Mycethus. — Mycethus jelenti, hogy az ellenség éjtszakának idején oda hagyván sántzait kettőztetett lépésekkel Megará felé sietett. Gorgiás ezt felettébb való meg verettésének, és egész erőtelensége' jelének tartotta — Epaminondásnak pedig ezen titkos el-menetelben a' fájt, hogy az ellenség a' frigykötésben, és az ő emberségében semmi bizodalmot nem helyhezettvé, annál tanácsosabbnak tartotta elillantani.

2-ik Jelenés. — Polymnis és Áristomaché fiokat magokhoz szorítván tsudálkoznak, hogy Epaminondás ál-utakon gyorsasággal a' háznál termett, holott a' nép pompás be-jövetelét a' piatzon mohón várja; de ő a' maga ditsőségét nem betsülte; hanem az egész győzedelemben leg inkább sze-rette, hogy az atya és anyja életében történvén őket öreg napjaiban meg örvendeztette, egyszersmind pedig nevelésére és oktatására tett fárado-zásaikat némü némü részben azzal szolgálhatja vissza, hogy már vénsé-gekben őket polgári módon (mert a' fényes háztartásról most sem akart hallani semmit) táplálhatja. — Áldottak legyenek azok a' napok, (fel szállala a' megérzékenyült anya) meljekben tejemmel szoptattalak, és azok az éjczakák, meljekben melletted vírasztottam — Polymnis szép móddal elő adja, hogy minekutánna állapotját jó karba helyhezettette, hogy boldog-ságának több állandóságot adjon, házasodjon meg, ajánlván nékie Mene-clidesnek kellemetes Leányát, a' kivel való párosodás által Meneclides

¹⁴ Nem messze Megarától Archidámussal Ágesiláus fiával a' meg győzet-tettek össze jöttek, de ez a' szövetségeseket haza eresztvén, nem hogy a frigyét el-bontotta volna; hanem a' dolgot meg halván a' Lacedemonbelieket és a' segítő egész sereget vissza vezette.

(a' ki most üldöző ellenség) házának baráttává tevődne — Epáminondas (egy kevés meg-indulással) azt felelé, hogy egy a' házasság törésről megjegyzett embernek Leányáról említés se tétetődhetne, a' kibe az atya erköltstelenségei által plántáltatva, és a meg-vesztegetés lelke által öntve lehetnek: de egyébbaránt is, hogy halálíg a' nótelenségbe kívánna megmaradni, szüleinek ki-nyilatkoztatta.

3-ik Jelenés. Jázon el-beszéllé, hogy akarta a' nép ötet fényes öltözetéről benne Epáminondást képzelve meg-tisztelni — De házának szegénységét látván a' bámulás miatt mintegy magán kívül vagon.

4-ik Jelenés — Pelopidás, Bársina, Asopicus, a' Testőrök. Pelopidás baráttjának túdtára adja, hogy az öszve tsoportosodott sokaság diadalmas Vezérét illy soká nem láthatván türhetetlen kezd lenni; ezen szegény sorsú öltözetből, melly a' mái napnak fényét meg homáljosítja, vetkezne ki, és méltóságához illő ruhákat venne-fel. Jázon-is ugyanarra unszolá ötet. Tegnap azt vevén észre (viszszanoza a vezér) hogy a' győzelem meg akart kevélyíteni, illendő tehát, hogy a mérték felett való örömet magamba így meg büntessem. Meljek utánn attyát-is magával vevén el-indúla mindnyájtól kísértetve.

5-ik Jelenés — (A' Thebai piatz) Leg elől a' kürtölök, utánnok a' Boetiai frígyes városokból jött katonák, Gorgiástól vezetettve — Pelopidás a' szent sereggel — Jázon a' Thessálusokkal — Ezekutánn a' hadi foglyok, és némelly katonák a' martalékult nyert fegyvereket vívén — Néhány testőrök hadi tziemeket, és Görög Zászló formákat visznek, kihez Epáminondas Fegyvereivel nyomban követ Asopicus. Ezek el-ballagván minden fény nélkül jön Epáminondas, az atya pedig oldalát nem tágítja. Mycethus egy tsoport testőrökkel kíséri Epáminondást. Asszonyok, kik között láthatni Bársinát, Aristomachéval. és a' nép rekesztik be a' menetelt — Meneclides a Leánnyával, Theocritus, a' népnek előljárói öszve seregelve várták a' Vezért — Epáminondas látására a' nép fel-kiáltott „Ditsőség Theba szabadítójának“ — Epáminondas a' nép között minden gög nélkül megállapodván hathatós beszédjével elő adta, hogy a' dölyfös, és egész Görög Ország el-nyomattatására több századok ólta törekedő ellenség meggyőzöttetett, és Boeotia határjaiból egészszen ki-szorított, ezzel nem tsak a' húségeken ingadozó Boeotiai kisebb városok Thebának újra meghódoltak; hanem ezen diadalom által Theba Athenással, és Spártával egyformán első rangú hatalmassággá tétetett. „Pártfogolják, és őltalmazzák az Istenek Thebának meg tartóit“ közbe szólla Theocritus — Epáminondas úgy vélte, hogy Thebának ditsősége és tsendessége nem mozdíthatatlan — még Áthena irigy szemmel fogja ki-terjedésünket, és erönknek öregbedését nézni (ugy mond), és ha eddig az el hagyatott Thebának őltalmazója volt, most vetélkedő társának üldözője leend, a' szomszéd nemzetek függetlenségeket ok nélkül féltvén bizodalmokat meg fogják tőlünk tagadni. Közlebbi példa ebben Thessália — Pelopidás azt tevé hozzá, hogy a Spártaiak szabad el-meneteleket sem fogják meg köszönésre méltó nagy lelkűségüknek tulajdonítani, hanem abban majdan új sérelmet találunk Ágesiláus, és az Ephorok, és a' gyalázatot (mellyhez szokatlanok) új hadakkal iparkodnak magokról le-mosni — A' Fő Vezér ugy gondolkodott, hogy ezek így lévén a' kevés tsendes rdő közt, a' seregek pótlására, újjakkal való szaporítására és a fegyverben való gyakorlásra kellessen fordítani, és azokkal nem sokára az el pártolt Peloponesusbeli városok-

nak meg-zabolázására kell indulni — Az elő fordulóandó aprólékos egyenetlenségeket szomszédjaikkal nem fegyverrel, hanem a' barátság útján azért kell el-igazítani, hogy az egész erő nagyobb áldozatokra épségben meg-tartattasson. Szóval egy nemzetnek, a' ki mások felett uralkodni kíván, vitézségének hírét, az emberiség által kell meg örökösíteni. Meneclides mind ezen javaslatoknak az ártatlan vér hijjába való ki-ontásának bűnét vetvén elejébe, ellene szegezte magát és a' meg féllemllett Lacedemonbéliekkel könnyen meg köthető békeséget ajánlotta, és a' Thebai Vezérnek azt vetette szemére, hogy a' háborút csak hír szerzésért, és felfuvalkodásának öregbitéseért kívánja, a' ki már-is Agámemnónnál nagyobb ditsőséget tulajdonít magának. Epáminondas nyílt szívvel azt válaszolta, hogy Agámemnon egész Görög Ország vitézzeivel tiz esztendő alatt alig vett-be egy várost, én egy nap alatt tsupán a' Boeotusokkal egy Görög Országot a' járom alól meg szabadítottam — Én a' ditsőséget nem szomjúhozom, tsak hazámfiainak nyugodalmokat — Pelopidas meg értette a' néppel, hogy a' nyugodalom a' had által szereztetik meg, és a' midőn Meneclidesnek a' lázítás vétékét tulajdonítaná, a' ki a Thebai Vezéreknek meg buktatására, és gyűlöltetésére tzéloz, végbe viszi a' népnél, hogy Meneclides fő rangjától meg fosztasson, a' mit a' sokaság Theocritus által tolmátsoltatott. Epáminondas (azt mondá) hogy itt a boszszúnak helye nintsen, a' Vitézi játékok el tölte utánn a' Boeotarchák fognák Meneclidest az én jelenlétem nélkül meg ítélni, és meg büntetni, annyi bizonyos, hogy Meneclides, a tsendesség, és békeségnek színe alatt új szolgáltságot akarna haza fiainak nyakakba vetni, és a' köz jót ellenem viseltető boszszú kívánságának áldozni. — Erre Theocritus a' nép nevében az egész hadi fő hatalmat újra, valamint az avval járó minden intézeteknek igazgatását (háborus javallatait helyben hagyván) által adta, a' bajnoki játékokban-is ötöt Birónak és jutalom osztogatónak ki nevezi, és még egyszer „Ditsőség Epáminondasnak“ kiáltván, a játékokra el-siet.

Gorove László.

Kivül: Epáminondas Játékra Szolgáló Képfornátat Gorove László által. Pest. 24-ik Januar 820.

(Budapest.)

Közli:

Vértesy Jenő.